

SİNEMA POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE FİMLERE SAĞLANAN DEVLET DESTEĞİ

Hakan ERKİLİÇ*

Öz

Sinema politikaları, liberal yaklaşım ile müdahaleci yaklaşımlar üzerinden inşa edilirler. Hollywood, liberal politikalar uygulayarak dünyada küreselleşirken; ulusal sinemalar müdahaleci yaklaşımla destek ve teşvik politikaları ile ulusal kimliklerini sinema sanatı üzerinden koruma altına alırlar. Bu çerçevede sinema politikaları farklı dinamiklerin etkisi ile şekillenmeye başlar. Türk sineması, devletten destek görmeden, seyirci ile kurduğu bağla günümüze kadar gelmiştir. Türk sinemasının temel gelir kaynağı, her zaman seyirci olmuştur. Son dönemde yeniden yapılanma içinde olan sinemaya devlet desteği, 2004 yılında çıkarılan '5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkındaki Kanun'la sağlanmıştır. Türk sineması ilk kez bir yasaya kavuşmuştur. Dünyadaki uygulamalara benzer destekleme sistemi ile sinemaya kaynak yaratılmıştır. Sansür dönemi kapanmış; sinema eserlerini sınıflandırma ve değerlendirme görevi sektöre ve uzmanlara verilmiştir. Türk sineması, bu yasal düzenlemelerle yetinmeyerek, dünyadaki gelişmelere koşut olarak dış pazara açılacak sinema politikaları oluşturmak zorundadır. Bunun için sektör içinde yapılandırılacak, bağımsız bir sinema kurumuna ihtiyaç vardır. Bu çalışmanın amacı, sinema politikaları çerçevesinde film destek sistemleri üzerinde kısaca durmayı ve özellikle 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkındaki Kanun'a dayanılarak düzenlenen Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Yönetmelik ile Sinema Filmlerinin Denetlenmesi ve Sınıflandırılması Hakkındaki Yönetmelik'in, Türk Sineması açısından ne gibi sonuçlar ortaya çıkardığına ilişkin genel bir değerlendirme yapmaktır.

Anahtar sözcükler: Sinema politikaları, Türk Sineması, 5224 Sayılı Kanun.

Abstract: State Support to Films in The Framework of Film Policies

Film policies are constructed on liberal approaches and interfering policies. While Hollywood has been globalizing applying liberal policies, national cinemas getting support with interfering policies are trying to protect their national identities via cinema. In this framework, cinema policies shape under the effects of different dynamics. Turkish cinema without getting any support from the state has lived till today with its connection to the audience. Main source of income of Turkish cinema has always been audience. With the necessity of state support to Turkish cinema that has been in the process of reconstruction during the last years, subsidy has been guaranteed with the 5224 Act , which is about Evaluation, Classification and Supporting of films. It is the first time that Turkish Cinema has a Law. Censorship time has ended. Evaluation and classification of films have been given to sector and professionals. Without being contented with the new legal regulations, Turkish cinema has to constitute new cinema policies in parallel to the developments in the world, through which it would be able to open to the foreign markets. For this, there is need an independent cinema institution that will be formed in the sector. The purpose of this study to assert the film support systems briefly and

* Yrd.Doç.Dr., Mersin Üniversitesi İletişim Fakültesi, ehakan@mersin.edu.tr.

particularly present a general evaluation of the consequences the Regulations for Supporting as well as Supervising and Classifying the Cinema Films on the basis of the Article 5224 pertaining to the Evaluation, Classification and Support of the Cinema Films with respect to the Turkish Cinema in the frame of cinema policies

Key words: Film Policy, Turkish Cinema, 5224 Act

GİRİŞ

Sinema politikaları, onun toplumla etkileşimi, uluslararası dolaşıma girmesi, sektörel yapılanması, teknoloji ile olan ilişkisi, endüstri, sanat, kitle iletişim aracı gibi farklı özellikleri bir arada bulundurması üzerine geliştirilmektedir. Sinema alanı için oluşturulan politikalar, ekonomik ve kültürel değerlerin etkisi altında oluşmaktadır. "Sinema politikaları, devlet, özel veya ticari pek çok kurumun hedeflere ulaşmak için bir araya getirilen pratikleridir" (Moran, 2000:139). Bu politikalar çerçevesinde, ABD'de yerel ve uluslararası politikalar hedeflenirken, Hollywood dışı sinemalarda ise sektörün ayakta kalması ve gelişmesi amaçlanmakta, aynı zamanda ulusal kültürel kimliğin korunması hedeflenmektedir (Dickson ve Harvey, 2005:420). Müdahalecilik, korumacılık ve destek politikaları sinema alanında bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Bu çalışma, sinema politikaları çerçevesinde film destek sistemleri üzerinde kısaca durmayı ve özellikle 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkındaki Kanun'a dayanılarak düzenlenen Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Yönetmelik ile Sinema Filmlerinin Denetlenmesi ve Sınıflandırılması Hakkındaki Yönetmelik'in, Türk Sineması açısından ne gibi sonuçlar ortaya çıkardığına ilişkin genel bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır.

Sinema Politikası Çerçevesinde Film Destek Sistemleri

Sinema politikaları kompleks bir alan içinde var olurken değişim faktörlerinden etkilenir.

Örneğin "yasal düzenlemeler, genel ekonomik durumlar, baskın kültür, toplumsal farkındalık, teknik kapasiteler kadar, insan faktörü olarak politikacıları, işletmecileri, çalışanları ve bürokratları da içerir" (Moran:2000:139). Sinema politikaları, ABD'de sinemanın ilk yıllarından itibaren görüleceği gibi, Avrupa örneğinde Hollywood hegemonyasına karşın ulusal sinemayı ve Avrupa kültürünü desteklemek amacıyla da olabilmektedir. Bu durum, iki farklı sinema politikasının karşılaşmasını göstermektedir: koruma ve destek politikalarını içeren müdahalecilik ile pazara açılma ve onun belirleyiciliğini savunan liberal yaklaşım. Bu karşılaşmanın uluslararası siyasetteki önemli çatışma anı 1994 Uruguay GATT görüşmeleridir. Kültürel bir ürünün ticari bir konu olarak ele alınmayacağını ileri sürerek sinemanın serbest dolaşım kapsamına alınmasına karşı çıkan Avrupa ve özellikle de Fransa, 'kültürel kimliği'nin tehdit altında olduğunu ileri sürmüştür (Ulusay,2003;63). Bu çerçevede Avrupa'nın sinemayı kültür açısından değerlendirdiği; ABD'nin ise filmleri 'entertainment' olarak ele aldığı açıktır.

Liberal yaklaşım, filmi bir meta gibi görerek işin uluslararası alanda dağılımını ve pazardaki -diğer ürünlerle karşılaştırılarak- değerini, üstünlükleri üzerinden yapılandırmıştır. Liberal yaklaşımla dünyaya yayılan Hollywood, devletin dışında özel bir kurum olarak görünüyorsa da, o kadar bağımsız değildir (Moran,2000). Bunu Hollywood tarihi içinde birkaç örnek olayda görmek mümkündür. Hollywood'un kuruluşu dev-

let teşvikleri, yasal güvenceler (patent, telif hakları vb.) ile oluşmuştur (Thompson ve Bordwell, 2003). William Hays kanunları ile sinematografik düşünce denetim altına alınıp, yönlendirilmiştir (Phillips,2002). Hollywood krize girdiğinde, 1933 *Ulusal Endüstriyel İyileştirme Kanunu* ile Büyük Buhan'dan çıkış yolları aranarak desteklenmiştir (Allen ve Gomery,1993:137). ABD ordusu ile Hollywood arasındaki ilişki de (Robb, 2005) işin başka bir boyutunu sergilemektedir. Bu bağlamda Monaco'nun (2001:249) sinema politika ilişkisi açısından yaptığı saptamayı, konumuz çerçevesinde de değerlendirebiliriz: "Sinemanın politikası, onun yapısını, yani onun dünya ile ilişki kurma tarzını belirler". Pazarın belirlemesine dayalı liberal yaklaşım üzerinde yapılan Hollywood, dünya dağıtım ve gösterim ağında ABD hükümetleri tarafından korunmuş ve kollanmış, günümüzde küreselleşmenin en önemli aktörlerinden biri olmuştur (Miller,2004; Balio,1996).

Ulusal sinemaların destek ve koruma politikalarına karşı duran liberal yaklaşım, Hollywood örneğinde görüldüğü üzere bu politikalarla beslenerek endüstri haline gelmiştir. Ayrıca ulusal sinemaların büyük bir çoğunluğu kuruluş aşamasında devlet desteği ve teşvikleri ile yapılmıştır: UFA örneğinde Alman sineması, Musollini döneminde İtalyan sineması, Sovyet sineması, günümüzde Çin ve İran sineması örneklerinde olduğu gibi (Erkılıç, 2003). Günümüzde rekabet gücü olmayan ama aynı zamanda gelişen bir endüstriyi desteklemek ya da dengesiz rekabet ortamında sarsılan bir endüstriyi korumak için önlemler almak kaçınılmaz görünmektedir. Sinema alanı da bu çerçeve içinde değerlendirilmelidir.

Her ulusal sinema farklı dönemlerde çeşitli koruma yöntemleri ile desteklenmiştir. Bu-

gün tartışılan sinema destek programlarının ilkinin İsveç Film Enstitüsü, 1963 yılında, sinema biletlerinden alınan yüzde 10 vergiden toplanan paranın dağıtımı ile gerçekleştirmiştir (Monaco, 2001:247). Bugün sinema destek politikaları, özellikle Fransa örneğinde tartışılmaktadır. Fransa'da destek politikaları FNC (Ulusal Sinema Merkezi) ve SOFICA (Görsel-işitsel ve Sinematografik Endüstriye Finans Sağlama Kurumu) denetiminde gerçekleştirilmektedir. Sistem, yüzde 11.1'lik bilet geliri, televizyon kanallarından yüzde 5.5'lik vergi, video yapımlardan yüzde 2 oranında aldığı vergileri bir fonda toplayarak, sanat ve deneysel sinemaları ile film arşivlerini ve sinema eğitim kurumlarını desteklemektedir. Dağıtım mekanizmasındaki ABD hegemonyasını kırmak için sinema salonlarına ve dağıtım ağına yapılan destek, yapımcılara verilen desteği aşmıştır (Eling,1999:115-139; Saner, n.d.). Bu müdahaleci- koruyucu yaklaşım, devletin potansiyel müşteriye dönüşmesi riskini taşımaktadır. Avrupa'da Almanya, İsveç gibi ülkelerde benzer politikalar uygulanmasına karşın, bu politikalar Fransa'ya özgü olarak kalmıştır. Ancak Avrupa Birliği, ortak Avrupa kültürü oluşturmak amacıyla Eurimages ve Media programları ile sinemaya destek olmuştur (Ulusay, 2003). Eurimages ile ortak film yapımı, Media programı ile sinema salonları ve festivaller desteklenmiştir. Türk sineması için son dönemde önemli finans kaynakları olan her iki destek programı da, Avrupa'da üretimi desteklemesine karşın istenilen etkiyi oluşturamamıştır. Avrupa'da Fransız sineması dışındaki ulusal sinemalar yok olma sürecine girmiştir. Avrupa, ulusal sinemalarının kimliklerini ve kendine özgü biçimlerini sunabilecekleri yapımları, bu ortak üretim sürecinde gerçekleştirememiş ve dolayısıyla küresel bir model oluşturamamıştır.

Türkiye’de Sinema Politikası/zlığı

Türk sineması, başlangıcından 1987 yılına kadar devletten destek görmeden, kendi iç dinamikleri ile var olmuş ve gelişmiştir. Türk sinemasının, sektör dışı hiçbir sermayeye dayanmadan ve devlet desteği görmeden iç pazarda yerli seyirci ile yetinerek kendine özgü bir üretim tarzı geliştirdiği ve seyirci faktörü ortadan kalktığına da bu yapının yok olduğu görülmüştür (Erkılıç, 2003). Bu süreç içerisinde 1948 vergi indirimi dışında devletin sinemaya ciddi hiçbir katkısı olmamış, 1939 sansür nizamnamesi ile de büyük zarar vermiştir. Türk sinemasının kurumsallaşamaması, endüstrileşememesi sinemacılar ile devleti sık sık karşı karşıya getirmiş, çözüm arayışları için toplantılar, kurultaylar yapılmış ancak olumlu bir sonuç alınamamıştır. Türk sinemasının krize girdiği ve yeniden yapılandığı bir dönemde, sinema sanatının gelişmesi için desteklenmesi gerektiği düşüncesi ağırlık kazanmış; Kültür ve Turizm Bakanlığı’nun 2004 yılında 5224 sayılı *Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkındaki Kanun*’a dayanılarak düzenlenen Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Yönetmelik bu konudaki açığı kapatmak için ciddi bir adım olmuştur. Yönetmeliği tartışmadan önce sinema politikalarını belirlemede etken olan iki aktörün devlet ve sinema sektörünün ilişkilerine bakmak yararlı olacaktır. Türk sinema tarihi incelendiğinde geliştirilen ya da daha doğru bir ifade ile yalnızca tartışılan ama bir politika oluşturmayan sürecin ana olaylarını şöyle özetlemek mümkündür (Erkılıç, 2003):

- 1923 İzmir İktisat Kongresi’nde köylülere faydalı filmler gösterme kararının alınması,
-1929 yılında Naci Bey tarafından Meclis’te görüşülmek üzere hazırlanan rapor (Türk sineması üzerine hazırlanan ve çözüm önerileri sunan ilk rapor),

-1932 yılında Türkiye Sinema ve Filmcileri Birliği’nin kurulması (ilk mesleki sektörel örgütlenme),

-İş Bankası’nın İpekçileri desteklemek üzerine sinema alanına girmesi (1930-1944),

- *Filmlerin ve Film Senaryolarının Sansürüne İlişkin Yönetmelik* (1939),

-Yerli Film Yapanlar Cemiyeti ile Sinemacılar ve Filmciler Cemiyeti adlı sektörel örgütlenme (1946),

- Belediye Gelirleri Kanunu’nda değişiklik yapılarak eğlence rüsumunun yerli filmlerde %25’e indirilmesi (1948),

-Yerli Film Yapanlar Cemiyeti’nin *Türk Filmciliğinin Dertleri* adlı sinemanın temel sorunlarını saptadıkları rapor (1953),

- Yapı Kredi Bankası’nın sinemaya ilgisi (1950’li yılların başı; başarısız bir deneme: *Halıcı Kız*),

-1961 Anayasası’nın getirdiği özgürlük ortamına karşın sansürle ilgili olumlu bir düzenleme yapılmaması,

- Sinema İşçileri Sendikası (sinema çalışanlarının yönetmen, senaryo yazarı, teknik ekip ve diğerlerinin haklarını aramak amacıyla kurulan sendika, 1962),

- Kulüp Sinema 7 (1962),

- Milletvekili Suphi Baykam’ın *Türk Sinema ve Filmciliğini Kalkındırma Hakkındaki Kanun teklifi* (1963)

- 1.Türk Sinema Şurası (devletin, sektör temsilcilerinin ve aydınların ilk buluşması,1964),

- Sinematek (1964),

- Sinema Danışma Kurulu Toplantısı (1971, Türk Sinema Enstitüsü Kanun Tasarısı taslağı),

- *Türkiye Sanatçılar Birliği Sinema Kurulu Raporu* (1971),

- Üniversitede sinema eğitimi (1974),

- Çağdaş Sinema Dergisi’nin hazırladığı Türk Sineması Raporu (1974),

- Türk Sinematek Derneği Sinema Alanının Düzenlemesi Sempozyumu (1974),

- Kültür Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı kurulması (1977),
- 2. Devlet Sinema Kurultayı (1978),
- Sine-Sen (1978)
- Türk Sinema Kurumu ve yasa taslağı (1978 yılında Kültür Bakanlığı Sinema Dairesi'nce hazırlanarak Meclis'e sunulmuş, fakat Meclis'ten geçmemiştir),
- 1. Milli Kültür Şurası Türk Sinema Endüstrisi oturumu (1982),
- FİYAP (Film Yapımcıları Derneği, 1984)
- FİYAP'ın raporu (1984)
- Sinema Video ve Müzik Eserleri Kanunu (1986, sinema alanı ile ilgili olarak sansür dışındaki ilk yasal düzenlemeler: sansür yetkisi İçişleri Bakanlığı'ndan alınıp Kültür ve Turizm Bakanlığı'na verilmesine karşılık mülki amirlere bölgesel yasaklama hakkı tanınmıştır),
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema başarı teşvik ödülleri (1985),
- SE-SAM (Türkiye Sinema Eserleri Meslek Sahipleri Birliği, 1986),
- SODER (Sinema Oyuncuları Derneği)
- *The Off-Shore Media Projesi / Kıyıötesi Medya Kanunu* (Dönemin Devlet Bakanı Adnan Kahveci tarafından hazırlanan ve Amerikan majörlerinin Türkiye'de üretim ve yatırım yapmalarını sağlayacak olan tasarı, 1988),
- Se-Sam'ın yaptığı araştırma (1988),
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk Sineması Sorunları ve Çözümleri Etüdü (1988),
- *Sinema, Video ve Müzik Eserleri Yasası*'nda Türk sineması lehine yapılacak olan düzenlemeye ABD'nin tepkisi (1989),
- 3. Sinema Kurultayı (Şura, 1990),
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk sinemasına yapım desteği vermeye başlıyor (1990),
- Özel televizyon kanallarının sinemaya katkısı (1992'den sonra kanalların gösterim hakkı ön satışları ve ortak yapım katkısı ile sinemaya destek olmaları),
- Eurimages'ın katkısı (1990'dan sonra),
- BSB (Belgesel Sinema Birliği, 1999)
- Brüt sinema bilet gelirinin %10'u rüsum (eğlence vergisi) olarak kesilerek bu miktarın %75'i Bakanlığa gelir olarak kaydedilip Sinema Fonu'na aktarılması (2001),
- Ulusal Sinema Kurumu tartışmaları (2002-2003),
- TESİYAP (Televizyon ve Sinema Esri Yapımcıları Meslek Birliği, 2003),
- SATEM (Sinema ve Televizyon Eserleri Meslek Birliği, 2003),
- Sinemanın Sorunları ve Çözüm Önerileri 1. Arama Konferansı (2003),
- 4. Türkiye Sinema Kurultayı (2003),
- Sinemanın Sorunları ve Çözüm Önerileri 2. Arama Konferansı (2004),
- 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkındaki Kanun ve bununla ilgili düzenlemeler (2004 ve sonrası).
- FİYAP (Film Yapımcıları Meslek Birliği, 2005)
- SİNEBİR (Sinema Eseri Sahipleri meslek Birliği, 2006)

Yukarıda özetlenen süreç incelendiğinde, Türk sinemasının sorunlu bir alan olarak görüldüğü ve devletin ilgi ve katkılarıyla sorunlarını aşabileceği düşüncesinin hâkim olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen kurultay ve arama konferanslarında sektör-devlet ilişkisinin/beklentilerinin sansürün kaldırılması, destek- teşvik gibi koruma politikaları ve bunu sağlayacak bir sinema kurumu üzerinde yoğunlaştığı gözlenmektedir. Özellikle 80'li yıllardan sonra sektör- devlet ilişkisinin geliştiği görülmektedir. Bu gelişmeye karşın çözüm olarak sunulan teşvik ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi, sinemanın sektör olarak kurumsallaşmaması ve bir sinema kurumunun oluşturulmaması, sinema alanında kalıcı politika oluşturulamamasının da temel nedeni olmaktadır. Aynı zamanda sinema alanı ile ilgili bakan ve bakanlık yapılanmalarının sürekli

değişiklik göstermesinin, devamlılık özelliği isteyen sinema politikalarının oluşmamasında büyük bir etken olduğu ileri sürülebilir.ⁱ Bu bağlamda son yıllarda sıklıkla gündeme gelen Ulusal Sinema Kurumu üzerinde durmak, sinema politikaları açısından açıklayıcı olacaktır.

Ulusal Sinema Kurumunun Gerekliliği

Avrupa'da bir sinema kurumu olmayan tek ülke Türkiye'dir. Birçok ülke bazen bir bazen birden fazla kurumsal yapı ile sinema politikalarını sürdürmektedir. Bu kurumlar, sinema destek politikalarını, film denetleme işlemlerini, uluslararası ilişkiler ve ortak yapım çalışmalarını, festivaller, tanıtım ve pazar faaliyetlerini, istatistik ve bilgi toplama hizmetlerini, mesleki eğitimleri ve geleceğe yönelik araştırmaları yürütürler. 2002-2003 yılları arasında yapımcı, yönetmen, işletmeci, senaryo yazarı oyuncu ve bunların meslek örgütleri tarafından oluşturulan Ulusal Sinema Platformuⁱⁱ tarafından hazırlıkları yürütülen ve 4.Sinema Kurultayı'nda tartışılan Ulusal Sinema Kurumu, Kurultay kitabında şöyle tarif edilmektedir:

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olmakla birlikte sinema sektörünün ürün ve hizmet üreten tüm kesimlerinin, eser sahiplerinin aktif katılımının ve sorumluluğunun sağlandığı kalıcı, köklü, yaptırım gücü yüksek, uygulamaları denetleyen, araştıran, arşivleyen, eğiten, destekleyen ve değerlendiren bir kuruma ihtiyaç vardır. Bu kurumun adı Türkiye Sinema Kurumu'dur (TÜRSAV, n.d.:30).

Devlete bağlı bir kurum isteyen sinemacılar, Kurultay'ın sonuç bildirgesinde kurumun yapısına ilişkin açıklık getirme ihtiyacı hissetmişlerdir. "Yalın, çerçeve bir yasayla, bağlı kuruluş statüsünde kurulmalı; kendi kaynaklarıyla ayakta durabilecek özerk bir

kuruma dönüşme hedefi yasada açıkça ifade edilmelidir. Yönetiminde, özerklik hedefine uygun olarak, sektör temsilcileri çoğunlukta olmalı, bu temsilciler sektörün meslek birlikleri ve sendikalarınca seçilmelidir" (TÜRSAV, n.d.:286). Sinemacılar, devlete bağlı fakat söz hakkının kendilerinde olduğu özerk bir kurum istemektedirler. Türkiye'de ulusal bir sinema kurumuna ihtiyaç vardır. Ancak neden sektör içinde yapılanan, mali kaynakları ve yönetim özellikleri ile bağımsız olabilecek bir kurumsal yapı düşünülmemiştir? Öngörülen kurumun politikalarında devlet bürokrasisi mi, sektör temsilcileri mi belirleyici olacaktır? Finans kaynaklarını oluşturan devlet, kuralları koymak ve denetimi yapmak istemeyecek midir? Bu soruların yanıtları verilmiş değildir. 5224 sayılı *Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkındaki Kanun*'a dayanılarak çıkarılan Sinema ve Filmlerin Desteklenmesi Hakkındaki Yönetmelik, Sinema Filmlerinin desteklenmesi, destekleme unsurları ve destekleme usul ve esaslarını belirlemek üzere Danışma Kurulu ve Destekleme Kurulu oluşturmuştur. Bu oluşum, Ulusal Sinema Kurumu tartışmalarının önünü kesmiş görünse de, Danışma Kurulu, aldığı tavsiye kararlarında kurumun hayata geçirilmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir.

Türkiye Örneğinde Devlet Desteğinin Kapsamı

3257 sayılı *Sinema, Müzik ve Video Eserleri Kanunu* yerine sinema filmlerinin değerlendirilmesi, sınıflandırılması ve devletin sinema sektörüne yapacağı desteğin nasıl olacağını düzenleyen 5224 sayılı *Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkındaki Kanun*, 2004 yılında Meclis'te kabul edildi. Böylece Türk sineması ilk kez bir kanuna sahip olmuştur. Yürürlüğe girdiğinden beri tartışılan (Kıvanç,2004; Taş-

çı, 2004; Özyurt, 2004) 5224 sayılı kanunda, Danışma Kurulu, Destekleme Kurulu, Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu öngörülmüştür. Basına yansıyan ilk tepkilerde, kanunun sinema sektörünü tümüyle devletin ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın denetimine soktuğu (Özyurt,2004; Doğan 2004); destek karşılığında istenilen Film Yapım Destek Sözleşmesi'nin yanı sıra geri ödemede yapımcı ile birlikte yönetmenin de sorumlu tutulmasının sinemacıyı güç duruma düşürdüğü ve desteklenen yapım projelerinin sonradan değerlendirme ve sınıflandırma sonucunda işaret ve ibare kullanımına karar verilirse desteğin geri istenmesinin sinemacılar üzerinde baskı oluşturacağı (Hızlan, 2005; Özyurt, 2004 ve 2005a; Taşçı,2004) ileri sürülmüştür. Kanunun eleştirilen kimi bölümleri 13 Ocak 2007 tarih ve 26402 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu ile Turizmi Teşvik Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çerçevesinde değişiklikler yapılarak yeniden düzenlenmiştir. Denetleme ve sınıflandırmaya ilişkin sorunların ise düzenlenecek yönetmelikle çözümleneceği belirtilmiştir (Özyurt,2004).

Kanun ve ilgili yönetmelik üzerinde durmadan önce yanıtlanması gereken bir soru vardır. Destekleme geliri nereden karşılanmaktadır? Kanunun, sinemacılara sağladığı kaynak yine sinema sektörü gelirlerinin düzenlenmesi ile oluşturulmaktadır. Bunun için bazı yasal düzenlemeler yapılması gerekmiştir. Bu çerçevede Kanun doğrultusunda kullanılmak üzere bandrol ücretleri, 2464 sayılı *Belediye Gelirleri Kanununun* 21 inci maddesinin (I) numaralı bendinin (1) ve (2) numaralı alt bentleri uyarınca ayrılan paylar (rüsüm gelirleri), geri ödemeler ve bu Kanun kapsamında Bakanlıkça gerçekleştirilecek iş ve işlemlerden alınacak ücretler, gelir olarak

belirlenmiştir. Rüsüm gelirleri 2001 yılında çıkarılan 4029 sayılı *Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun* yürürlüğe girene kadar Sinema ve Müzik Sanatı Destekleme Fonu adındaki bir fonda birikmekteydi. Bugün ise 5101 sayılı *Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun* uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü'ne gelir olarak kaydedilmektedir. Mevzuata göre brüt sinema bilet gelirinin %10'u rüsüm (eğlence vergisi) olarak kesilir. Bu miktarın %75'i Bakanlığa gelir olarak kaydedilir. Buna göre rüsüm geliri olarak 2004 yılında yaklaşık 5.960.000 YTL, 2005 yılında yaklaşık 6.200.000 YTL, 2006 yılında ise yaklaşık 14.055.000 YTL Bakanlığa kaydedilmiştir. ⁱⁱⁱ Bu gelirlerden 2002-2005 yılları arasında 13 milyon YTL sinema sektörüne destek olarak aktarılmıştır (Milliyet Gazetesi, 29 Ocak 2006).

Sinema sektörünün kendi ürettiği kaynak, yani seyirci gelirinin bir kısmı yeni yapımları desteklemek için kullanılmaktadır. Bu sistemi, Türk sinemasının özellikle 60'lı yıllarda geliştirdiği bölge işletmeciliği üretim tarzının günümüze uyarlanmış çağdaş bir şekli olarak değerlendirmek mümkündür. Bir diğer deyişle, yasal düzenlemelerle kaynağın toplanması ve sektör-devlet işbirliği ile dağıtılması esasına döndürülmüş şekli olarak yorumlanabilir. Bölge işletmeciliği döneminde, işletmeci bölgesindeki seyirci ilgisi ve beklentisine göre yapımcılara avans vererek, gelecek sezonun film üretimini sağlamıştır. Bu yapı, film sayısını artırırken oyuncu, tür, konu gibi temel öğeleri belirlemeye başlamış; sinemacılar üzerinde bölge işletmecilerinin hegemonyasını oluşturmuştur (Erkılıç,2003). Konumuz çerçevesinde, sinemadan elde edilen gelirin yine sinemaya aktarılması bağlamında, bölge işletmecileri üretim tarzı ile destekleme politikası arasında ilişki kurulmuştur. Çünkü o dönem de,

bugün de üretimi sağlayan asıl etkenin seyircinin yarattığı kaynak olduğu açıkça görülmektedir. Üstelik bugün, seyirci isteklerine göre yapılmış tecimsel/popüler filmlerin gelirlerinden, sanat filmleri olarak adlandırılan yapımlar ile ilk filmlerini yapacak olan yönetmenler de yararlanabilmektedir. Buradan, destekleme politikalarının, bölge işletmecileri gibi sinemacılar üzerinde içerik anlamında belirleyici olabileceği çıkarılması yapılmamalıdır.

Değerlendirme ve Sınıflandırma

İlgili yönetmeliğin 5.maddesi Değerlendirme ve Sınıflandırmanın nasıl yapılacağını tanımlamaktadır. "Sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması Bakanlık bünyesinde oluşturulan Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulunca" yapılırsa hükmünü olmuştur. Kurul üyeleri şöyle oluşturulmaktadır: Kültür ve Turizm Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan birer üye, ilgili meslek birliklerince önerilecek uzman kişiler arasından Bakanlıkça seçilecek üç üye ve Bakanlıkça belirlenecek alanında doktora derecesi bulunan bir sosyolog, bir psikolog ve bir çocuk gelişim uzmanı olmak üzere dokuz üye. Kurul, en az altı üyenin katılımı ile toplanmakta ve beş üyenin aynı yöndeki oyu ile karar almaktadır. Yönetmeliğin değerlendirme ve sınıflandırma esasları belirleyen 11. Madde'si, "Bakanlık bünyesinde oluşturulan Kurullar sinema filmlerini gösterim ve iletim biçimlerini de dikkate almak suretiyle kamu düzeni, genel ahlak, küçüklerin ve gençlerin ruh ve beden sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk ve Anayasada öngörülen diğer ilkeler doğrultusunda değerlendirir" ve bu ilkelere aykırı bulunan filmler ticari dolaşıma ve gösterime sunulamaz ibaresi yer almaktadır. Ayrıca yönetmelik, Bakanlık'a, "insan onurunun, kamu düzeninin, genel ahlakın, çocukların ve gençlerin ruh sağlığının korun-

ması amacıyla; şiddet, pornografi ve insan onuruyla bağdaşmayan görüntü ve etkiler içeren filmleri yeniden değerlendirilmek üzere Değerlendirme ve Sınıflandırma Kuruluna re'sen sevk edebilir" yetkisini vermiştir. Bu yaklaşım, değerlendirme ve sınıflandırmadan çok bir denetim mekanizması olarak yorumlanmıştır (Özyurt, 2004).

9. Madde de, Türkiye'de üretilen veya ithal edilen filmlerin, ticari dolaşıma ve gösterime sunulmasından önce kayıt ve tescile de esas teşkil edecek şekilde değerlendirilmesi ve sınıflandırılması Kurul tarafından yapılır. Değerlendirme ve sınıflandırma sonucunda uygun bulunmayan filmler ticari dolaşıma ve gösterime sunulmaz. Değerlendirme ve sınıflandırma sonrası uygun bulunan ve istenilen gerekli düzeltmeleri yapılan filmler, kayıt ve tescil edilerek bu filmleri taşıyan materyaller bandrollenerek dolaşımına izin verilir. 5224 sayılı Kanun filmlerin değerlendirme sınıflandırma sonucunu gösterir işaret veya ibareleri taşıması zorunlu tutulduğu takdirde, bu işaret ve ibarelerin her türlü gösterim ve tanıtım alanında ve taşıyıcı materyal üzerinde gösterilmesi zorunlu tutulmuştur. Aynı işaret ve ibareler kayıt ve tescil belgesi, mali hakları kullanma belgesi üzerinde de yer alır. Kurul, *Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik* çerçevesinde izleyicileri filmdeki "şiddet/korku, cinsellik ve olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar" a karşı uyaracak olan sembollerin konulmasını ve filmleri uygun yaş grubuna göre kategorize ederek 7, 13, 18 yaş ve üzerine veya tüm izleyici kitlesine uygun olarak sınıflandırır.

Danışma Kurulu

İlgili yönetmelikte, Danışma Kurulu, sinema sanatına ilişkin temel yaklaşımların sektörel eğilim ve yönelimlerin araştırılması ve etkin

bir iletişim kurulması amacı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde kurulması benimsenmiştir. Ayrıca, bu kurul ilgili alan meslek birlikleri ile sektörel sivil toplum kuruluşlarından birer temsilci, Bakanlıkça belirlenecek üniversiteler tarafından önerilecek beş öğretim elemanı ile sinema sektöründe tanınmış ve Bakanlıkça belirlenecek üç kişiden oluşmaktadır. Kurul, Sinema sanatına ilişkin temel yaklaşımların, sektörel eğilim ve yönelimlerin araştırılması ve etkin bir iletişim kurulması amacıyla sinema sektörünün eğitim, yatırım, girişim, yapım, dağıtım ve gösterim alanlarında geliştirilmesi ve güçlendirilmesi, Sinema sektörü çalışanlarının desteklenmesi ile sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümü, hususlarında tavsiye niteliğinde kararlar alır. Sami Şekeroğlu başkanlığında, Başkan Yardımcısı İsmail Güneş ve raportör Nilüfer Sapancılar oluşan Danışma Kurulu ilk toplantısını 28 Aralık 2004 tarihinde yaparak kanun, yönetmelikler ve Kurul'un işleyişine göre kararlar almıştır. Danışma Kurul'u 15 Aralık 2005 tarihinde ikinci kez toplanarak Bakanlığın ve Destekleme Kurulu'nun tavsiye niteliği taşıyan Danışma Kurulu kararlarını dikkate almadığını belirtmiştir. Kurul aldıkları kararlarda, kanun ve yönetmeliklerdeki eksikliklere dikkat çekmiş ve olası düzenlemeleri saptamıştır.

Destekleme Kurulu ve Destekleme

Kanun'a göre projelere destek konusunda Kültür ve Turizm Bakanlığı Destekleme Kurulu yetkili olup bu kurula yapılacak başvurular adı geçen kurul tarafından değerlendirilmektedir. Yönetmeliğe göre destekleme kurulu, "Bakanlık temsilcisi ile ilgili alan meslek birliklerinin üyeleri arasından seçtiği birer üye ile sinema ile ilişkili alanlarda temayüz etmiş uzman kişilerden Bakanlıkça belirlenecek üç üyeden oluşur. Kurul üye sayısı 15'i geçemez". Sinema Destek-

leme Kurulu, 5224 sayılı kanununun 6. maddesi çerçevesinde SESAM (Türkiye Sinema Eserleri Meslek Birliği), SETEM (Sinema ve Televizyon Eseri Sahipleri Meslek Birliği), SİNEBİR (Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği), BSB (Belgesel Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği), TESİYAP (Televizyon ve Sinema Eseri Yapımcıları Meslek Birliği), FİYAP (Film Yapımcıları Meslek Birliği) gibi meslek birliklerinin temsilcileri, sinema ile ilişkili alanlarda uzman kişilerden Bakanlıkça belirlenecek üç üye ve Bakanlık temsilcisinden oluşturulmuştur. Destekleme Kurulu, böylece sinema sektör temsilcilerinin çoğunlukta olduğu bir yapıya kavuşturulmuştur.

Yönetmeliğin 10.maddesinde Destekleme Kurulu'nun ilke kararları ve çalışma usulü belirtilir. Destekleme Kurulu, Danışma Kurulunun tavsiye niteliğindeki kararlarını da dikkate alarak Bakanlıkça sinema filmlerinin desteklenmesi amacı ile ayrılan kaynakların hangi destekleme biçimlerinde ve hangi oran ve limitler içerisinde kullanılacağına ilişkin ilke kararları almakta ve bu kararları Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ve Bakanlıkça onaylandıktan sonra ilgili taraflara bildirmektedir. Destekleme Kurulunca başvurusu uygun bulunan sinema filmleri, 5422 sayılı Kanununun 3. maddesi g bendi uyarınca "sinema sektöründe yapım, senaryo yazımı, arşiv, belgeleme, teknik alt yapı, eğitim, araştırma, geliştirme, tanıtım, dağıtım, pazarlama, gösterim alanlarına ilişkin projelerin değerlendirilerek uygun görülenlerin desteklenmesine ilişkin" hükmüne göre destekleme alanlarından yararlanmaktadır.

Değerlendirme Kriterleri, yönetmeliğin 14. maddesinde Destekleme Kurulu'nun, başvuruları mahiyet ve bütçe açısından değerlendirir ve bu değerlendirmeyi yaparken de kültürel, sanatsal ve estetik açıdan niteliksel değer ve özgünlük taşıması; ulusal kültür ve

kültürel değerlerin tanıtımına katkısı, kamu düzeni, genel ahlâk ile küçüklerin ve gençlerin ruh sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk ve Anayasada öngörülen diğer ilkeler; bütçe, finansal planın gerçekçiliği ve uygulama takviminin gerçekleştirilebilir olması; varsa önceki çalışmalar ile ulusal veya uluslararası başarılar; yapım desteği başvurularında ayrıca, yapımcı, yönetmen ve yapıma katılan sanat ekibinin alanlarındaki deneyimi, projenin ulusal ve uluslararası dolaşım potansiyeli, ayrıca yeni sanatçıların yetişmesine imkân sağlaması, gibi kriterleri dikkate aldığı belirtilir.

Bakanlık desteği, proje desteği, yapım desteği ve yapım sonrası desteği olmak üzere üç ana bölümde toplanmaktadır. Proje desteği araştırma, geliştirme, senaryo ve diyalog yazımı, çeviri, tasarım ve benzerleri gibi yapım öncesi aşamaların desteklenmesi amacı ile doğrudan ve geri ödemesiz olarak yapılır. Yapım desteği, filmlerin yapım öncesi hazırlık aşamasından, gösterimin yapılacağı hale getirilmesine kadar geçen tüm yapım aşamalarının desteklenmesi amacıyla doğrudan veya dolaylı geri ödemeli olarak yapılır. Yapım desteği, sinema filmlerinin yapım öncesi hazırlık aşamasından, gösterimin yapılacağı hale getirilinceye kadar geçen tüm yapım aşamalarının desteklenmesi amacı ile sadece geri ödemeli olarak sağlanır. Yapım sonrası desteği, sinema filmlerinin izleyiciye ulaştırılabilmesi amacı ile tanıtım dağıtım ve gösterim aşamalarının desteklenmesine yönelik doğrudan veya dolaylı geri ödeme veya geri ödemesiz olarak yapılır.

Kanuna göre, yapım destekleri ancak geri ödemeli olarak sağlanır. Kurgu filmler için bu destek, yönetmen ve yapımcısının başvurusu, yapımın sinema versiyonunun üretilecek olması ve sinema salonu gösteri-

minin önce yapılması koşullarına bağlıdır. Ancak belgesel, canlandırma ve kısa filmler için bu koşullar geçerli değildir.

Destekleme sisteminde tartışılır en önemli madde, müeyyideleri belirten 24.Madde gözükmektedir. Bu maddeye göre, desteklenen yapım projelerinin gerçekleştirilmesinden sonra meydana getirilen filmlerde değerlendirme ve sınıflandırma sonucu uyarı niteliğindeki işaret ve ibare kullanılmasının zorunlu tutulması halinde bu projelere sağlanan destek geri alınır hükmü, sinemacılar açısından yaptırım olarak değerlendirilebilir.

Kurgu filmlerine verilen desteğin geri ödenmesinde Destekleme Kurulu, 3-4 Mart 2005 / 16-17 Mart 2005 tarihlerinde yaptığı toplantılarda 5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkındaki Kanun'un 8. maddesi ve Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Yönetmeliğinin 17. maddesi gereği, yapım desteğinde geri ödemededen muaf tutulabilecek uluslararası festivalleri saptamıştır.^{iv} Kanun ve yönetmelikler bu şekli ile sinemacıları ya gişede iş yapacak filmler çekmeye ya da belirlenen festivallerde ödül almak üzere film yapmaya yöneltmektedir. Bu durum ise destekleme politikalarının ruhuna aykırı bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Eğer ulusal kültür ve kimlik açısından destekleme politikaları geliştiriliyorsa, o zaman sinemacılar neden bu iki tutum arasında seçim yapma noktasında bırakılmaktadır? Eğer bu tutum, sinemacıların yurt dışına açılmaları için bir teşvik ise, o zaman uluslararası pazara açılmanın destekleneceği başka düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Destekleme Tartışmaları ve Yapılan Düzenlemeler

Destekleme alanında tartışmalar geri ödeme şekli, sözleşme formu ve aynı yıl içinde gös-

terime girme zorunluluğu çerçevesinde yoğunlaşmıştır. Kanuna göre geri ödemeli yapım desteği olarak sağlanan destekler, yapım maliyeti karşılandıktan sonra elde edilen gelirlerden Bakanlıkça belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde, yapımçı tarafından geri ödenir. Filmin, yapım giderlerini karşılayacak miktarda gelir elde edememesi halinde geri ödemeli destekler geri ödemesiz sayılır. Ancak, Destekleme Kurulunca belirlenen uluslararası festivallere davet edilen veya bunlardan birinde ödül kazanan filmler hariç olmak üzere, 'geri ödemesi tamamlanamayan filmlerin yönetmeni üç yıl süreyle, yapımçısı ise bir daha, bu Kanunda yer alan desteklerden faydalanamaz'. Geri ödemesiz sayılan miktarın yapımçı tarafından yasal faizi ile birlikte Bakanlığa geri ödenmesi halinde, yapımçı, desteklerden faydalanmak üzere tekrar başvuruda bulunabilir. Üstelik verilen desteğin aynı yıl içinde kullanıma zorunluluğu, sinemanın sektörel işleyişi açısından uygun olmayabilir. Yapılan sözleşme gereği yıl içinde kullanılmayan desteğin geri istemi sinemacılar ile Bakanlık'ı karşı karşıya getirmiştir (Özyurt, 2006).

Sinema sektörü ve Danışma Kurulu tarafından eleştirilen bu madde, 13 Ocak 2007 tarih ve 26402 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu İle Turizmi Teşvik Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* çerçevesinde değiştirilmiştir.

14/7/2004 tarihli ve 5224 sayılı *Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanunun* 8 inci maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesinden sonra gelmek üzere "Yapımın gösterime girdiği yılı takip eden takvim yılı sonu itibarıyla, yapımçıdan elde edilen toplam hasılatın, bu yapım için yapılan giderler düşül-

dükten sonra kalan net tutardan, toplam proje giderlerine yapılan destek oranında ve bu desteği geçmeyecek miktarda geri ödeme yapılır. Yapımın gösterime girmemesi veya tarihinin tespit edilememesi halinde, en geç desteğin yapıldığı yılı takip eden takvim yılı sonu itibarıyla gösterime girmiş sayılır." cümleleri eklenmiş, aynı fıkranın üçüncü cümlesinde yer alan "yönetmeni üç yıl süreyle, yapımçısı ise bir daha," ibaresi "yapımçısı üç yıl süreyle" olarak değiştirilmiş ve sekizinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "yapım ve yapım sonrası destekler için toplam giderlerinin % 30'unu, proje destekleri için" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır. Sinema sektörü işleyişine uygun olmayan ve sinemacıyı cezalandıran maddeler, bu düzenleme ile ortadan kaldırılmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sinema politikaları, küreselleşme sürecinde ulusal sinemaların varlığını sürdürebilmesi için kaçınılmaz olarak korumacılığı ve desteklemeyi içeren müdahaleci bir yapı içinde olmak durumundadır. Ulusal kültür ve kimlik bağlamında değerlendirilebilecek olan filmler üzerine sinema politikaları, yalnızca piyasa koşullarına göre değil; nitelikli sanat ürünlerinin desteklenmesi gerekliliği üzerinde geliştirilmektedir. Kültür ve sanat alanı olarak sinemada destek politikalarının gerekliliği, bu sürecin bir sonucudur.

5224 sayılı Kanun'la Türk sineması ilk kez bir yasaya kavuşmuştur. Bu Türk sineması için önemli bir adımdır. Kanunun olumlu özellikleri şöyle değerlendirilebilir: Sinemanın desteklenmesi ve teşvik edilmesi gereken bir sektör olduğu Meclis'te kabul edilerek, dünyadaki çağdaş sinema politikalarına uygun bir sinema destek sistemi geliştirilmiştir. Sansür dönemi kapanmış, sinema eserlerini sınıflandırma ve değerlendirme görevi sektöre ve uzmanlara verilmiştir.

Sinema eğlence kapsamından çıkmış, kültür girişimi ve yatırımı olarak tanınmıştır. Sinema sektörünün rüsumlarla yarattığı kaynak devletin düzenleyici ve denetleyiciliğinde, sektörün yönetimine verilmiştir. Belgesel, kısa film, animasyon projeleri karşılıksız desteklenirken, senaryo geliştirme desteğine de yer verilmiş olması, Türk sinemasının geleceği açısından önem taşımaktadır. Uygulamada karşılaşılan sorunlar ise sektör-devlet ilişkisi içerisinde yönetmeliklerle çözümlenebilecektir.

Bu önemli adım, devletin düzenleyici ve destekleyici yasal düzenlemeleri çerçevesinde sinema sektörünün kendi dinamikleri ile yapılandırılacak ulusal bir kurum tarafından oluşturulacak sinema politikaları ile sürdürülmelidir. Sinema sektörünün kendi sorunlarını tartışacak, çözüm önerileri getirecek, kaynak yaratacak, bir kurumun özerk de olsa devlet içinde değil, bağımsız bir yapıda oluşması gerekir (Futbol Federasyonu örneği gibi). Bu yapılanma sektörün işleyiş ve gelişim özellikleri açısından daha sağlıklı olacaktır. Devlet bu noktada müdahaleci değil, yasal düzenlemeleri ile destekleyici olmalıdır. Türk sinemasının önünde iki seçenek bulunmaktadır: Ya küreselleşme sürecini göz önüne alarak, artan seyirci sayısını değerlendirerek dış pazara açılarak endüstrileşmenin dinamiklerini oluşturacak ya da küçülerek iç pazara yönelik olarak bir yandan popüler tecimsel filmler üretecek bir yandan da dünya sinemasında ilgiyle karşılaşılan sanat sineması örneklerini verirken, krizler, sorunlar ve tartışmalarla yoluna devam edecektir. Yeni yasal düzenleme,

artan seyirci ve film sayısı, üretimdeki çeşitlilik, birbirine eklemlenen farklı üretim tarzlarının varlığı, sinema için umut verici bir tablo oluşturmaktadır. Yapımcısı neredeyse olmayan bir sektör içinde filmler, devlet desteği, televizyon kanallarının gösterim ön satışı ya da ortaklıkları ve sponsorluklarla üretimini sürdürmektedir. Destek politikalarının sürdürülmesinin yanında Türk sinemasında yapımcı faktörü yeniden oluşturulmalıdır.

Bunların yanı sıra destek politikaları açısından yasal düzenlemeye ihtiyaç duyan alanlar bulunmaktadır. Sponsorluk yasasından sinema alanının da yaralanacağı düzenlemeler yapılmalıdır. Sporda olduğu gibi sinema alanında da sponsor olan kişi ve kuruluşların desteği vergiden düşülmelidir. Vergi, yatırım ve gümrük düzenlemeleri yeniden oluşturulmalıdır. Televizyon gelirlerinden sinema alanına pay ayrılarak destekleme fonu güçlendirilmelidir. Yurt dışında Türk filmi dağıtımcılarına teşvik verilmeli, destekleme kapsamına alınmalı, bunun için bir ajans oluşturulmalıdır. Dijital sinema kavramı çerçevesinde gelişen teknolojik değişimlere uygun yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Sektörün alt yapı olarak tüm bu sürece hazırlanmasına yardımcı olunmalıdır.

Türk sinemasının, destekleme, değerlendirme ve sınıflandırma ile çerçevelendiği sinema politikası sayesinde, film sayısında üretim artışı gözlenmektedir. Türk sineması geleceğe dair bir vizyon oluşturarak sinema politikasını, uluslararası pazara açılabilme için yeniden tasarlamalıdır.

KAYNAKLAR

- Aas, N. (2001). Challenges in European Cinema and Film Policy . Nowember 20, 2006, <http://www.obs.coe.int/online-publication/reports/aas.htm>
- Allen, R. C. & Gomery, D. (1993). *Film History Theory and Practice*. Boston: McGraw Hill
- Angus, F. (1996). *Developing Feature Films in Europe*. London: Routledge
- Bakanlıktan 13 Filme Destek, (2007, May 13). *Hürriyet Gazetesi*, 6
- Balio, T. (1996). Adjusting to The New Global Economy. Albert Moran (Edited by). *Film Policy*. London: Routledge, 23-38.
- Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun. (2004, March 12). *Resmi Gazete*. 25400
- Dickson, M ve Harvey, S. (2005). Film Policy in the United Kingdom New Labour of The Movies. *The Political Quarterly*. 76:3. May 14, 2007, <http://www.blackwell-synergy.com/doi/pdf/10.1111/j.1467923x.2005.00701.x>,
- Doğan, Y. (2004, July 20). Silah Bir Sinema İki. *Hürriyet Gazetesi*, 13
- Eling, K. (1999). *Politics of Cultural Policy in France*. NY USA: Palgrave Publishers. May 8, 2007, <http://site.ebrary.com/lib/mersinuniv/Doc?id=5001716&ppg>.
- Erkılıç, H. (2003). *Türk Sinemasının Ekonomik Yapısı ve Bunun Sinemamıza Etkileri*. MSÜ SBE. İstanbul: Unpublished Sufficiency in Art Thesis.
- Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu, Seyahat Acentaları Ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu İle Turizmi Teşvik Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2006, December 28). *Resmi Gazete*. Kanun No. 5571
- Hızlan, D. (2005, August 12). Sinemacılara İpotek Baskısı. *Hürriyet Gazetesi*, 21
- Kıvanç, A. (2004, July 16). Sinema Yasası Çıktı Tartışmalar Sürecektir. *Radikal Gazetesi*, 19
- Kültür Bakanlığı (2008). <http://www.kultur.gov.tr>, 2008.
- Lokomotif Kamera (2008). <http://www.lokomotifkamera.com/ksbakdesfila.html>, 2008.
- Miller, T. (2004). Hollywood Tarihi: Kültür Emperyalizmi ve Küreselleşme. *Yeni İnsan Yeni Sinema*. 14. Sonbahar/Kış: 33-42
- Monaco, J. (2001). *Bir Film Nasıl Okunur?*, E. Yılmaz (Translated by). İstanbul: Oğlak yayınları. (Original book published in 2000)
- Moran, A. (1996). Terms of a Reader. Albert Moran (Edited by). *Film Policy*. London: Routledge. 1-18

- Moran, A. (2000). Film Policy:Hollywood and Beyond. John Hill & Pamela C. Gigson (Edited by). *American Cinema and Hollywood Critical Approaches*. Oxford: Oxford University Pres,139-144
- Özyurt, O. (2004, July 21). Sinema Yasası Tartışılıyor. *Radikal Gazetesi*, 18
- Özyurt, O. (2005a, April 1). Devlet Sözünde Durdu. *Radikal Gazetesi*, 25
- Özyurt, O. (2005b, July 12). Destek Tamam Sıra Sözleşmede. *Radikal Gazetesi*, 18
- Özyurt, O.(2006, February 13). Destek mi, Köstek mi?. *Radikal Gazetesi*,
- Özyurt,O.(2007, January 3). Sinemacılara Yeni Yıl Sürprizi. *Radikal Gazetesi*, 18
- Philips, W. H. (2002) . *Film An Introduction*. Boston:Bedford/st.Martin's
- Robb, D.L. (2005). *Hollywood Operasyonları*. S. Okan (Translated by). İstanbul: Güncel Yayıncılık (Original book published in 2004)
- Saner, H.(Edited by) (n.d.). *Avrupa Devletlerinde Film Yapımcılarına Teşvik*. İstanbul: Sesam
- Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun. (2004, July 7). *Resmi Gazete*. sayı:25529, Karar no: 5224.
- Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.(2005, February 18). *Resmi Gazete*. Sayı 25731
- Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik*.(2004, November 13). *Resmi Gazete*, 25642
- Sinemaya 3 yılda 13 Milyon YTL Destek, (2006, January 29). *Milliyet Gazetesi*, 21
- Sinema ve Televizyon Yazarları Derneği (2008).
http://www.senaryo.org.tr/page_details.aspx?id=276,2008.
- Taşçı,M. (2004, July 16). Sinemanın da Yasası Oldu Ama Tartışmalar Bitmedi. *Referans Gazetesi*, 20
- Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü (2008). <http://www.telifhaklari.gov.tr>, 2008.
- Thompson,K. ve Bordwell,D. (2003). *Film History An Introduction*. Boston: McGrawHill
- TÜRSAV (n.d.) .*4.Türkiye Sinema Kurultayı*. İstanbul:TÜRSAV
- Ulusay, N. (2003). Avrupa Merkezli Görsel-İşitsel Kuruluşlar ve Türk Sineması. Mine Gencil Bek (Edited by). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de İletişim Politikaları*. Ankara: Ümit Yayıncılık, 59-94
- Wayne, M. (2002). *Politics Of Contemporary European Cinema*. Bristol,GBR: Intellect Books, Mayıs 10,2007, <http://site.ebrary.com/lib/mersinuniv/Doc?id=10015830&ppg>

Son Notlar

ⁱ 2002-2007 yılları arası tek parti iktidarına rağmen Kültür ve Turizm Bakanı üç kez değişmiştir.

ⁱⁱ Ulusal Sinema Platformu üyesi sinema kuruluşları: Film-Yön (Film Yönetmenleri Derneği), Çasod (Çağdaş Oyuncular Derneği), Soder (Sinema Oyuncuları Derneği), OyuncuBir (Oyuncular Meslek Birliği), Se-Sam (Türkiye Sinema Eserleri meslek Sahipleri Birliği), SineSen (Sinema Emekçileri Sendikası), BSB (Belgesel Sinemacılar Birliği), Siyad 8Sinema yazarları derneği), SenDer (Senaristler derneği), Tussid (Sinema Salon İşletmecileri derneği), Fiid (Film İthalat ve İşletmecileri Derneği).

ⁱⁱⁱKanun ve yönetmelik değişiklikleri ile gelir verileri konusunda sağaldığı bilgiler için Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür ve Turizm Uzman Yardımcısı Şevket Onur Cihan'a teşekkür ederim.

^{iv} Buna göre resmi bölümlerinden birine davet edilmenin yeterli olduğu yarışmalı büyük festivaller; Montreal, Karlovy Vary, Cannes, Berlin, Venedik, Rotterdam San Sebastian, Locarno, Londra, Hong Kong, Toronto, Chicago, Sundance, New York. Herhangi bir dalda ödül alınması gereken yurtdışı festivaller; Kahire, Mannheim-Heidelberg, Münih, Selanik, Tahran, Jerusalem, Taormina, Moskova, Valencia, Göteborg, Stockholm, Umea, Kartaca, Kiev, Edinburgh, Belgrad, Valiadolid, Singapur, Nantes, La Rochelle, Montpellier, Palm Spring, Pusan, San Francisco, Seattle, Sydney, Troia, Vancouver, Amiens, Denver, FILMFEST Hamburg, Flanders-Ghent, Oberhausen, Pesaro, Rio de Janeiro, Tampere, Telluride, Torino, Brisbane, İskenderiye, Kiev, Taormina, Viyana, Yeni Delhi. Oscar akademi ödülleri yabancı dilde en iyi film kategorisinde ilk beşe giren filmler. En iyi film veya en iyi yönetmen ödülü alınması gereken yurtiçi festivaller; Antalya Altın Portakal Film Festivali, İstanbul Uluslararası Film Festivali, Ankara Uluslararası Film Festivali.